

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Toitlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toidu ja mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldava toidu valmistamise täpsemad nõuded, mahepõllumajanduslike koostisosade kohta teabe esitamise ja arvestuse pidamise täpsemad nõuded” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse mahepõllumajanduse seaduse § 12¹ lõike 6 ja § 13¹ lõike 4 alusel.

Mahepõllumajanduse seaduse muutmise seadus jõustub 2017. aasta 1. märtsil. Seadusega täiendatakse toitlustusettevõttes toidu valmistamisel mahepõllumajanduslike koostisosade kasutamise kohta arvestuse pidamise ja teabe esitamise nõudeid ning luuakse uus lihtsustatud võimalus esitada teave ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu kohta kõigist põllumajandustoodetest, eristades toitlustusettevõttes valmistatavat mahepõllumajanduslikku ja mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldavat toitu. Samuti luuakse võimalus kasutada mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu kohta teabe esitamiseks mahepõllumajanduslike toodete kasutamisele viitavat märki.

Määrusega kehtestatakse toitlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toidu ja mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldava toidu valmistamise täpsemad nõuded, toitlustusettevõttesse toodud mahepõllumajanduslike toodete ja mahepõllumajanduslike koostisosade toidus kasutamise kohta teabe esitamise ja arvestuse pidamise täpsemad nõuded, toitlustusettevõttes mahepõllumajanduslike toodete kasutamisele viitava protsentuaalse osakaalu vahemikud ning mahepõllumajanduslike toodete kasutamisele viitava märgi etalonkirjeldus ja märgi kasutamise kord.

Eelnõu on ette valmistanud ja seletuskirja on koostanud Maaeluministeeriumi taimeterwise osakonna nõunik Marika Ruberg (625 6537, marika.ruberg@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi on eelnõule teinud õigusosakonna peaspetsialist Mari-Liis Kivipõld (625 6283, mari-liis.kivipold@agri.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (625 6165; leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruse reguleerimisala. Määrusega kehtestatakse toitlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toidu ja mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldava toidu valmistamise täpsemad nõuded ning toitlustusettevõttesse toodud mahepõllumajanduslike toodete ja mahepõllumajanduslike koostisosade toidus kasutamise kohta teabe esitamise ja arvestuse pidamise täpsemad nõuded, toitlustusettevõttes mahepõllumajanduslike toodete kasutamisele viitava protsentuaalse osakaalu vahemikud ning mahepõllumajanduslike toodete kasutamisele viitava märgi etalonkirjeldus ja märgi kasutamise kord.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse toitlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toidu ja mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldava toidu valmistamise täpsemad nõuded.

Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt on toitlustusettevõtte nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise ja määruse (EMÜ) nr 2092/91 kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 189, 20.07.2007, lk 1–23) artikli 2

punktis aa nimetatud ettevõtte, milleks on restoran, haigla, söökla või muu samalaadne käitleja, kes valmistab ette mahepõllumajanduslikke tooteid nende lõpptarbijale müümise või tarnimise kohas.

Eelnõu § 2 lõike 2 kohaselt ei tohi toitlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toidu ja mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldava toidu valmistamiseks kasutatavad mahepõllumajanduslikud tooted seguneda sama liiki mittemahepõllumajanduslike toodetega ning mahepõllumajanduslik toit, mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldav toit ja mittemahepõllumajanduslik toit ei tohi omavahel seguneda.

Nii toidu valmistamise kui ka toidu ladustamise puhul tuleb tagada, et mahe- ja tavatoit ning nende valmistamiseks kasutatavad põllumajandustooted oleksid selgelt eristatavad ning nende segimine või omavaheline segunemine oleks välistatud. Seda nõuet tuleb täita nii laoruumide, -riiulite, külmikute kui ka toidu valmistamise ruumide ja tööpindade puhul.

Mahe- ja tavatoidu segunemise ja segimineku vältimiseks tuleb kasutusele võtta kõik vajalikud meetmed. Eraldatuse võib tagada ka üksnes toidu selge märgistamisega, näiteks võib kasutada erinevat värvi nõusid või silte. Eraldi ruumid, riiulid või tööpinnad mahetoidu ladustamiseks ja valmistamiseks ei ole kohustuslikud.

Eelnõu § 2 lõike 3 kohaselt järgitakse toitlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toidu ja mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldava toidu valmistamiseks kasutatavate mahepõllumajanduslike toodete kogumisel, pakendamisel, vedamisel ja ladustamisel komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artiklites 30, 31, 33 ja 35 sätestatud nõudeid.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artiklis 30 on sätestatud nõuded toodete kogumiseks ja ettevalmistusüksustesse transportimiseks. Selle kohaselt võib mahe- ja tavatooteid samal ajal koguda ja transportida tingimusel, et võetakse asjakohased meetmed, mis tagavad, et mahe- ja tavatooted omavahel ei seguneks, ning tagavad mahetoodete identifitseerimise. Ettevõtja peab pidama arvestust toodete kogumise ja vastuvõtmise kohta.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artikli 31 kohaselt peab ettevõtja tagama, et mahetooteid transporditakse teistesse ettevõtetesse või üksustesse asjakohastes pakendites, konteinerites või sõidukites, mis on suletud viisil, mis ei võimalda pakendi või konteineri sisu asendada teise tootega. Pakendid või konteinerid peavad olema varustatud etiketiga, millel on andmed ettevõtja, toote ja seda kontrolliva kontrollasutuse kohta. Etiketi võib vajadusel asendada saatedokumentiga.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artikli 33 kohaselt peab ettevõtja teistest üksustest või ettevõtetest toodete vastuvõtmise korral kontrollima pakendi või konteineri suletust ning etiketil ja saatedokumentidel oleva teabe vastavust ning fikseerima kontrollimise tulemuse raamatupidamisdokumentides.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artiklis 35 on toodud toodete ladustamise eeskirjad. Toodete ladustamisel peab olema tagatud mahepõllumajanduslike toodete identifitseeritavus ning tuleb ära hoida toodete segimine toodetega, mis ei ole toodetud mahepõllumajandusliku tootmise nõuete kohaselt.

Eelnõu § 2 lõike 4 kohaselt järgitakse toitlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toidu valmistamisel komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 (mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses mahepõllumajandusliku tootmise, märgistamise ja kontrolliga (ELT L 250, 18.09.2008, lk 1–84), artiklites 26–29 sätestatud nõudeid. Samuti tuleb mahepõllumajanduse seaduse § 12¹ lõike 1 kohaselt täita nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artiklites 6, 9 ja 10 sätestatud nõudeid.

Nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artiklis 6 on sätestatud mahepõllumajandusliku toidu töötlemise suhtes kohaldatavad põhimõtted, mille kohaselt toodetakse mahepõllumajanduslikku toitu mahepõllumajanduslikest koostisosadest, toidus kasutatavate lisaainete, abiainete, mikroelementide ja muude koostisosade kasutamine on piiratud, välistatud on selliste ainete ja töötlemismeetodite kasutamine, mis on eksitavad toote tegeliku laadi osas, ning toidu töötlemisel kasutatakse eelistatavalt bioloogilisi, mehaanilisi ja füüsilisi meetodeid. Artiklite 9 ja 10 kohaselt on keelatud kasutada GMOsid ja ioniseerivat kiirgust.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artiklis 26 on sätestatud töödeldud toidu ja sööda tootmise eeskirjad, mille kohaselt peavad kasutatavad lisa- ja abiained, koostisosad ning töötlemisviisid vastama hea tootmistava põhimõtetele. Tootjad peavad tagama toodete vastavuse mahepõllumajandusliku tootmise eeskirjadele. Kui ettevõttes ladustatakse või kasutatakse ka tavatooteid, siis tuleb tagada, et need ei seguneks mahepõllumajanduslike toodetega.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artiklis 27 on sätestatud toidu tootmisel teatavate ainete ja toodete kasutamise nõuded. Kasutada võib määruse VIII lisas loetletud lisa- ja abiaineid, toidu töötlemisel tavapäraselt kasutatavaid mikroorganismide preparaate ja ensüüme, looduslikke lõhna- või maitseühendeid või -preparaate, joogivett, soola, mineraale, vitamiine, aminohappeid ja muid mikrotoitaineid koguses, mis jääb nende ainete toidualastes õigusaktides lubatud piiridesse.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artikli 28 kohaselt võib tavatootmisest pärit põllumajanduslikke koostisosi kasutada üksnes juhul, kui need on loetletud määruse IX lisas. Artiklis 29 on sätestatud liikmesriikide poolt põllumajandusest pärinevate mitterahepõllumajanduslike koostisosade lubamine, kui koostisosa ei ole loetletud komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 IX lisas. Kui teatud koostisosa ei toodeta Euroopa Liidus mahepõllumajanduslikuna piisavas koguses, siis võib liikmesriigi pädev asutus anda kuni 12 kuuks loa kasutada tavatootmisest pärit koostisosa, teavitades sellest teisi liikmesriike ja komisjoni. Luba võib pikendada 12 kuu võrra kuni kolm korda.

Kõik need nõuded on täitmiseks kohustuslikud siis, kui toitlustusettevõttes valmistatakse toitu, mille põllumajanduslikest koostisosadest vähemalt 95% on mahepõllumajanduslikud ning mida tarbijale mahepõllumajanduslikuna esitletakse ja pakutakse. Juhul, kui valmistatakse mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldavat toitu ehk toitu, mille valmistamisel kasutatakse mahepõllumajanduslikke koostisosi, kuid mitte sellisel määral, et toitu tervikuna saaks käsitada mahepõllumajanduslikuna, neid nõudeid täitma ei pea.

Eelnõu §-s 3 on sätestatud toitlustusettevõttes mahepõllumajanduslike koostisosade kasutamise kohta teabe esitamise täpsemad nõuded.

Eelnõu § 3 lõike 1 kohaselt esitatakse toitlustusettevõttes tarbijale üleantava toidu puhul selle müügikohas teave mahepõllumajanduslike koostisosade kasutamise kohta füüsilise või elektroonilise vahendi kaudu tarbijale nähtaval kohal selgesti loetavalt. Nõude eesmärk on tagada, et tarbija saaks teavet selle kohta, et toitlustusettevõttes kasutatakse toidu valmistamisel mahepõllumajanduslikke koostisosi, ja aidata tarbijaid valiku tegemisel.

Mahepõllumajandusliku tootmisega seotud mõistete kasutamine on sätestatud nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artiklis 23. Mahepõllumajandusliku tootmisviisi kohta teabe esitamiseks loetakse seda, kui toidu märgistamisel, reklaamimisel või raamatupidamisdokumentides kasutatakse toidu kirjeldamiseks mõisteid mahe, öko, bio (ja nende sõnade tuletisi ja deminutiive), millega antakse ostjale teada, et kõnealune toit või selle koostisosad on valmistatud mahepõllumajanduse nõudeid järgides. Samuti esitatakse mahepõllumajanduse kohta teave siis, kui menüüs, kodulehel või Facebooki postituses väidetakse, et kasutatakse

näiteks ökotalu õunamahla või maheveiseliha, samuti juhul, kui restorani nimeks on Maherestoran, Ökotuba või muu selline nimi.

Eelnõu § 3 lõike 2 kohaselt võib mahepõllumajandusele viitava teabe esitada menüüs üldiselt, kui iga menüüs oleva toidu põllumajanduslikest koostisosadest on vähemalt 95% mahepõllumajanduslikud ja toit vastab nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 19 nõuetele.

Mahepõllumajanduse seaduse § 12¹ lõike 2 kohaselt võib teabe mahepõllumajanduse kohta esitada toidu nimetuses, kui vähemalt 95% toidu põllumajanduslikest koostisosadest on mahepõllumajanduslikud ja toit vastab nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 19 nõuetele. Nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artiklis 19 on sätestatud töödeldud toidu tootmise üldeeskirjad, mille kohaselt hoitakse mahepõllumajandusliku töödeldud toidu valmistamine ajas või ruumis eraldi muust toidust ning selles kasutatakse peamiselt põllumajanduslikke koostisosi ning tavatootmisest pärit lisa-, abi-, lõhna- ja maitseainetest kasutatakse koostisosadena üksnes mahepõllumajanduses lubatud tooteid. Sellisel juhul võib viidata mahepõllumajandusele toidu nimetuses, näiteks „Mahehernesupp“, mis annab tarbijale teada, et toit tervikuna on valmistatud mahepõllumajanduse nõuete kohaselt ja vähemalt 95 protsenti selle koostisosadest on mahepõllumajanduslikud.

Kui kõik toidud menüüs on mahepõllumajanduslikud, mis tähendab, et vähemalt 95 protsenti iga menüüs oleva toidu koostisosadest on mahepõllumajanduslikud, ning täidetud on ka nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 19 nõuded, siis võib kogu menüüd nimetada näiteks „mahemenüü“.

Eelnõu § 3 lõike 3 kohaselt võib mahepõllumajandusliku koostisosa nimetada menüüs oleva toidu koostisosade loetelus, kui koostisosa vastab nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 23 punkti 4 lõike b nõuetele. Kõikides menüüs olevates teatud mahepõllumajanduslikku koostisosa sisaldavates toitudes kasutatava mahepõllumajandusliku koostisosa võib nimetada menüüs üldiselt.

Nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 23 punkti 4 lõike b kohaselt võib mahepõllumajandusele viitavaid mõisteid kasutada ainult koostisosade loetelus, kui toit vastab artikli 19 lõike 1 ning artikli 19 lõike 2 punktide a, b ja d nõuetele. See tähendab, et mahepõllumajandusliku toidu valmistamine hoitakse ajas või ruumis eraldi muust toidust, toote valmistamiseks kasutatakse peamiselt põllumajanduslikku päritolu koostisosi; lisa-, abi-, lõhna- ja maitseainetest kasutatakse üksnes mahepõllumajanduses lubatud tooteid ning mahepõllumajanduslik koostisosa ei või esineda koos sama koostisosaga, mis ei ole mahepõllumajanduslik või on toodetud mahepõllumajanduslikule tootmisele üleminekuajal.

Näiteks kui menüüs on „Seapraad“ ja selle valmistamisel on kasutatud tavatootmisest pärit sealiha ning sellega koos pakutakse mahekartulipüreed ja -hapukapsast, siis koostisosade loetelu tuleb esitada järgmiselt: sealiha, mahekartulipüree, mahehapukapsas. Mahekartulipüree ja -hapukapsa valmistamine peab olema toimunud ajas või ruumis eraldi tavatoodete tootmisest, kasutatud peab olema ainult mahepõllumajanduses lubatud lisa- abi-, lõhna- ja maitseaineid ning kartulipürees ja hapukapsas ei tohi olla samal ajal mahe- ja tavatootmisest pärit kartulit või kapsast või muid põllumajanduslikke koostisosi.

Kui toitlustusettevõttes otsustatakse kõikide teatud koostisosa sisaldavate toitude valmistamisel kasutada üksnes mahepõllumajanduslikku koostisosa (nt kaerahelbed, kartul, veiseliha), siis võib kogu menüüs nimetada need mahepõllumajanduslikud koostisosad üldiselt. Sellisel juhul on lubatud kasutada väiteid, nagu näiteks „Me pakume üksnes mahekartulit“, „Hommikusöögilauas serveeritakse mahemune“, „Me kasutame ainult mahekaerahelbeid, maheriisi ja mahetatart“.

Eelnõu §-s 4 on sätestatud mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu kohta teabe esitamise nõuded.

Eelnõu § 4 lõike 1 kohaselt esitatakse tarbijale üleantava toidu puhul selle müügikohas teave toidus mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu kohta nähtaval kohal selgesti loetavalt füüsilise või elektroonilise vahendi kaudu.

Eelnõu § 4 lõikes 2 on sätestatud, et toitlustusettevõttes toidu valmistamiseks kasutatud mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu kohta teabe esitamise korral kasutatakse järgmisi väiteid ja protsentuaalse osakaalu vahemikke:

- 1) kui üle 20 kuni 50% eelmise kuu jooksul ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud põllumajandustoodetest on mahepõllumajanduslikud, võib kasutada väidet „üle 20 kuni 50% toorainest on mahe” või märki, mis vastab lisa punktis 1 toodud etalonile;
- 2) kui üle 50 kuni 80% eelmise kuu jooksul ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud põllumajandustoodetest on mahepõllumajanduslikud, võib kasutada väidet „üle 50 kuni 80% toorainest on mahe” või märki, mis vastab määruse lisa punktis 2 toodud etalonile;
- 3) kui üle 80 kuni 100% eelmise kuu jooksul ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud põllumajandustoodetest on mahepõllumajanduslikud, võib kasutada väidet „üle 80 kuni 100% toorainest on mahe” või märki, mis vastab määruse lisa punktis 3 toodud etalonile.

Mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalne osakaal arvutatakse ettevõtte raamatupidamisdokumentide alusel ettevõttesse eelmisel kuul toodud toodete koguse või maksumuse põhjal. Toitlustajatele antakse võimalus ise otsustada, kas osakaalu arvestamise aluseks võetakse toodete kogus või maksumus.

Toodete ettevõttesse toomine tähendab, et sellised tooted kasutatakse ära toidu valmistamiseks või pakutakse neid toiduna. Ettevõttesse toodud toodetena käsitatakse lisaks sisseostetud toodetele ka sama ettevõtja toodetud või töödeldud tooteid, mis võetakse protsentuaalse osakaalu arvutamisel arvesse kas koguseliselt või mille hinna määramisel kasutatakse sama liiki toodete turuhinda. Sama ettevõtja erinevates tootmisüksustes toodetud toodangu üle tuleb arvestust pidada selliselt, et erinevates tootmisüksustes toodetud toodang oleks raamatupidamises eristatud. Ühest üksusest teise toodete viimise korral lisatakse nendele saateleht, millega tagatakse selgus selle kohta, millised tooted toitlustusettevõttesse toidu valmistamiseks toodi.

Mahepõllumajanduslikud tooted, mida saab protsentuaalse osakaalu arvutamise puhul arvesse võtta, hõlmavad nii tooteid, mida kasutatakse toidu valmistamiseks, kui ka tooteid, mida pakutakse valmistoiduna (näiteks leib, sai, jogurt, piim, mahl või muu) ja mida saab käsitada liitkoostisosa komponentidena Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1169/2011, milles käsitletakse toidualase teabe esitamist tarbijatele ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 1924/2006 ja (EÜ) nr 1925/2006 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni direktiiv 87/250/EMÜ, nõukogu direktiiv 90/496/EMÜ, komisjoni direktiiv 1999/10/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/13/EÜ, komisjoni direktiivid 2002/67/EÜ ja 2008/5/EÜ ning komisjoni määrus (EÜ) nr 608/2004, artikli 2 lõike 2 punkti f tähenduses. Alkohoolseid jooke ei või protsentuaalse osakaalu arvutamise puhul arvesse võtta.

Eelnõu § 4 lõike 3 kohaselt annab mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu kohta teabe esitamise korral müügikohas tarbijat teenindav isik tarbija soovil suulist teavet toidu mahepõllumajanduslike koostisosade kohta.

Kui toitlustusettevõttes on võetud kasutusele uus ja lihtsustatud teabe esitamise viis, mille korral esitatakse teave üksnes toidu valmistamiseks kasutatud mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu kohta, siis ei ole kohustuslik näidata menüüs, millised koostisosad on mahepõllumajanduslikud. Kui tarbija soovib teada, millised on toidu mahepõllumajanduslikud koostisosad, peab tarbijat teenindav isik talle selle kohta teavet andma.

Eelnõu §-s 5 on sätestatud arvestuse pidamise täpsemad nõuded.

Eelnõu § 5 lõike 1 kohaselt arvutatakse toitlustusettevõttes mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu kohta teabe esitamise korral iga kalendrikuu 5. kuupäevaks välja eelmisel kuul ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud mahepõllumajanduslike toodete osakaal. Ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud tooted võivad olla nii töötlemata mahepõllumajanduslikud taime- ja loomakasvatussaadused kui ka töödeldud mahepõllumajandustooted. Toodete ostmisel tuleb jälgida, et need oleks toodetud ettevõttes, mille kohta on olemas nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 29 kohane kehtiv tõendav dokument.

Mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu kohta teabe esitamise korral peab pidama arvestust üksnes ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud mahepõllumajanduslike toodete kohta. Sellisel juhul ei pea pidama arvestust toidus selliste toodete koostisosadena kasutamise kohta, vaid piisab üksnes igakuisest raamatupidamisdokumentide andmete alusel tehtud arvutusest, mille tulemusel leitakse ettevõttesse eelmisel kuul toidu valmistamiseks toodud mahepõllumajanduslike toodete osakaal põllumajandustoodete koguse või maksumuse põhjal. Osakaal arvutatakse välja iga kalendrikuu 5. kuupäevaks.

Eelnõu § 5 lõike 2 kohaselt ei võeta osakaalu arvutamisel arvesse vett, soola, alkohoolseid jooke ega nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 2 lõike 2 teises lõigus nimetatud tooteid ning osakaalu ei ümardata täisarvuni.

Vett, soola ning jahindusest ja looduslikust kalapüügist saadud tooteid ei või osakaalu arvutamisel arvesse võtta, kuna need tooted ei ole põllumajandustooted ja neid ei saa mahepõllumajandusele viitavalt märgistada. Alkohoolseid jooke ei võeta osakaalu arvutamisel arvesse, kuna määruse eesmärgiks on soodustada mahepõllumajanduslike toodete kasutamist toidu valmistamiseks ja selle kaudu aidata kaasa mahepõllumajanduslikult toodetud toodete mahepõllumajandusele viitava märgistusega turustamisele. Toitlustusettevõttes saab mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud alkohoolseid jooke küll pakkuda, aga ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud mahepõllumajanduslike toodete osakaalu arvutamisel neid arvesse ei võeta.

Protsentuaalse osakaalu arvutamisel ei kasutata ümardamist. Näiteks teabe esitamiseks kujul „üle 50 kuni 80% toorainest on mahe“ peab mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalne osakaal olema üle 50,0 protsendi. Kui osakaal on täpselt 50,0% või jääb alla selle, kuid on siiski üle 20%, siis võib teabe esitada kujul „üle 20 kuni 50% toorainest on mahe“. Seega ka näiteks osakaalud 49,99% ja 50,0% jäävad siiski vahemikku „üle 20 kuni 50% toorainest on mahe“ ning alles siis, kui osakaal on üle 50,0%, võib esitada teabe kujul „üle 50 kuni 80% toorainest on mahe“.

Eelnõu § 5 lõikes 3 on sätestatud, et kui toidu valmistamisel kasutatakse samas ettevõttes toodetud põllumajandustooteid, võetakse mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu arvutamisel arvesse nende toodete kogus või sama liiki toodete turuhinna põhjal arvestatud maksumus.

Näiteks kui turismitalus kasutatakse toidu valmistamisel oma ettevõtte maheköögilja ja -hoidiseid ning soovitakse esitada teave mahepõllumajanduslike koostisosade protsentuaalse osakaalu kohta, siis arvestatakse need ettevõttesse toodud mahepõllumajandusliku tooraine hulka kas koguseliselt või määratakse nende hind turuhinna alusel. Turuhinna kindlakstegemiseks võib kasutada näiteks Eesti Konjunktuuriinstituudi veebilehel <https://www.ki.ee/> avaldatavat hinnainfot, kus on toodud toidukaupade keskmised jaehinnad kuude kaupa ning kodumaiste mahetoodete jaehinnad igas kvartalis.

Eelnõu § 5 lõike 4 järgi kogutakse ja säilitatakse mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu kohta teabe esitamise korral tootlustusettevõttesse toidu valmistamiseks toodud mahepõllumajanduslike toodete üle arvestuse pidamiseks andmeid ja dokumente, mis võimaldavad kindlaks teha eelmise kuu kohta välja arvatud mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu ja selle, kas osakaal on arvatud põllumajandustoodete koguse või maksumuse põhjal.

Eelnõu § 5 lõike 5 kohaselt kogutakse ja säilitatakse tootlustusettevõttes mahepõllumajanduse seaduse § 12¹ lõike 2 ja lõike 3 punktide 1 ja 2 kohase teabe esitamise korral andmeid ja dokumente mahepõllumajandusliku toidu ja mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldavas toidus kasutatud mahepõllumajanduslike koostisosade üle arvestuse pidamiseks komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artikli 66 kohaselt.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artiklis 66 on nimetatud raamatupidamisdokumendid, mida tuleb arvestuse pidamiseks koguda ja säilitada. Lao- ja finantsarvestuse dokumente tuleb hoida üksuses või tööruumides ja nende põhjal peab saama kindlaks teha ettevõttesse toodud toodete kogused ja tarnijad, ettevõttes ladustatavad tooted ning ettevõttest või ladustamisruumidest väljastatud tooted ja nende kogused.

Tootlustusettevõttes tuleb täita Euroopa Liidu ja riigisisestes toidualastes õigusaktides sätestatud nõudeid. Toidu jälgitavuse tagamise üldine nõue ja kohustus pidada arvestust selle üle, milliseid koostisosi millises toidus kasutatakse, on sätestatud asjakohastes õigusaktides ning need on täitmiseks kohustuslikud kõigile toidukäitlejaile. See tähendab, et toidualaste õigusaktide horisontaalsed nõuded kohalduvad automaatselt ka mahepõllumajandustootjaile, aga kuna nendes ei ole sätestatud mahepõllumajanduslike toodete kohta eraldi arvestuse pidamise kohustust, siis sätestati see kohustus mahepõllumajanduse seaduses ja seda täpsustatakse käesoleva eelnõuga.

Raamatupidamisdokumendid peavad sisaldama ka mahepõllumajandustoodete vastuvõtmisel tehtud kontrolli tulemusi ja muud teavet, mida kontrolliasutus või kontrollorgan põhjalikuks kontrolliks vajab. Ettevõttesse mahepõllumajanduslike toodete vastuvõtmisel peab ettevõtja kontrollima pakendite suletust ja mahepõllumajandusele viitavate märgiste olemasolu ning etiketile märgitud teabe vastavust saatedokumentides olevale teabele komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artikli 33 kohaselt. Raamatupidamisaruannetes esitatud andmed peavad olema dokumentaalselt tõendatud. Mahetoidu tarnijal (müüja, sealhulgas hulgimüüja, töötleja, talunik) peab olema nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 29 kohane kehtiv tõendav dokument. Raamatupidamisaruannetes peab kajastuma tootmise sisendite ja väljundite bilanss.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artikli 66 kohaselt tuleb andmeid ja dokumente koguda ja säilitada siis, kui koos teabega protsentuaalse osakaalu kohta või ka ilma selleta kasutatakse tootlustusettevõttes muid teabe esitamise viise ehk juhul, kui toidu nimetuses esitatakse teave mahepõllumajanduse kohta, kui mahepõllumajanduslikud koostisosad nimetatakse menüüs toidu koostisosade loetelus või kui kõikide mahepõllumajanduslikku koostisosa sisaldavate toitide valmistamisel kasutatakse üksnes mahepõllumajanduslikku koostisosa ja see mahepõllumajanduslik koostisosa nimetatakse menüüs üldiselt.

Eelnõu § 5 lõike 6 kohaselt säilitatakse arvestuse pidamiseks vajalikke andmeid ja dokumente vähemalt kaks aastat nende kogumisest arvates.

Veterinaar- ja Toiduamet kontrollib tootlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toidu ja mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldava toidu valmistamise ja turuleviimise kohta teabe esitanud ettevõtteid riskipõhiselt. Kõiki tootlustusettevõtteid ei pea igal aastal kontrollima. Selleks, et kontrollida oleks võimalik ka hiljem ning saaks kontrollida mahepõllumajanduslike toodete kasutamise kohta esitatud teabe õigsust, tuleb arvestuse pidamiseks vajalikke andmeid ja dokumente säilitada vähemalt kaks aastat nende kogumisest arvates.

Eelnõu §-s 6 on sätestatud mahepõllumajanduslike toodete kasutamisele viitava märgi etalonkirjeldus ja märgi kasutamise kord.

Eelnõu § 6 lõike 1 kohaselt on mahepõllumajanduslike toodete kasutamisele viitaval märgil kujutatud motiiv „kandik“ koos mahepõllumajandusele viitava märgi põhimotiiviga, mida ümbritseb ringikujuliselt protsentuaalse osakaalu vahemik kirjatüübiga *Lato Black* ja tekst „TOORAINEST ON MAHE“ kirjatüübiga *Lato Regular*.

Eelnõu § 6 lõike 2 kohaselt on mahepõllumajanduslike toodete kasutamisele viitava märgi roheline värvus rahvusvahelise Pantone värvitabeli (5963 Pantone Process Catalogue) järgi – 355 C; CMYK C 100.0; M 0.0; Y:91.0; K:6.0.

Eelnõu § 6 lõikes 3 on sätestatud, et kasutada võib ühte määruse lisa punktides 1–3 toodud etalonile vastavat märki, millel kujutatud protsentuaalse osakaalu vahemikku jääb ettevõttesse eelmisel kuul toidu valmistamiseks toodud mahepõllumajanduslike toodete osakaal. Kuna alati ei ole vajalik või tehniliselt võimalik kasutada rohelist märki, siis on lubatud kasutada ka mustvalget märki.

Eelnõu § 6 lõike 4 kohaselt esitatakse märgiga samas vaateväljas teave selle kohta, kas osakaal on arvatud põllumajandustoodete koguse või maksumuse põhjal. Kuna põllumajandustoodete kogus ja maksumus on erinevad kriteeriumid, siis võib välja arvatud mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalne osakaal olla erinev sõltuvalt sellest, kumb näitaja on arvutamisel aluseks võetud. Seetõttu tuleb tarbija eksitamise vältimiseks esitada teave selle kohta, kas osakaal on arvatud põllumajandustoodete koguse või maksumuse põhjal, samas vaateväljas tootlustusettevõttesse toidu valmistamiseks toodud mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalset osakaalu näitava märgiga.

Eelnõu § 7 kohaselt tunnistatakse põllumajandusministri 20. veebruari 2009. a määruse nr 25 „Mahepõllumajandusliku tootmise nõuded“ § 19 kehtetuks.

Eelnõu § 8 kohaselt jõustub määrus 1. märtsil 2017. a. Määruse jõustumine on kavandatud samale ajale mahepõllumajanduse seaduse muudatuste jõustumisega.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas nõukogu määrusega (EÜ) nr 834/2007 ja komisjoni määrusega (EÜ) nr 889/2008.

4. Määruse mõjud

Uus lihtsustatud võimalus esitada teave tootlustusettevõttesse toidu valmistamiseks toodud mahepõllumajanduslike toodete protsentuaalse osakaalu kohta kõigist põllumajandustoodetest ja tootlustusettevõttes mahepõllumajanduslike koostisosade kasutamisele viitava atraktiivse märgi kasutamine peaksid kaasa aitama nende tootlustusettevõtete arvu suurendamisele, kus kasutatakse toidu valmistamiseks mahepõllumajandustooteid ja esitatakse ka sellekohane teave. Muudatus mõjutab tulevikus hinnanguliselt ligi 700 ettevõtjat. Tegemist on positiivse muudatusega, mis ei ole ettevõtjatele koormav ega piirav ning annab ettevõtjatele võimaluse pidada arvestust lihtsustatud nõuete kohaselt, mis vähendab nende halduskoormust.

Muudatuse eesmärk on laiendada tarbijaile nende nõudlusele vastavate usaldusväärsete kvaliteetsete mahetoodete pakkumist. Kui suureneb nende tootlustusettevõtete arv, kus kasutatakse toidu valmistamiseks mahepõllumajandustooteid ja kus esitatakse selle kohta asjakohane teave, suureneb tarbija võimalus tarbida mahetoitu. „Eesti mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2014–2020“ eesmärk on suurendada mahetoidu regulaarsete

(iganädalaste) tarbijate osakaalu 2020. aastaks 20%-ni Eesti elanikkonnast. Nende tarbijate hulk, kes tarbivad tootlustusettevõttes valmistatud mahetoitu, jääb tõenäoliselt väiksemaks ega ületa 10%. Seega mõjutab muudatus tulevikus kuni 10% Eesti elanikkonnast. Tarbija usaldus tootlustusettevõttes valmistatud ja märgistatud toodete vastu tagatakse Veterinaar- ja Toiduameti regulaarsete kontrollide ning tarbija teavitamise kaudu.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa lisakulutusi riigieelarvest, samuti ei kaasne uusi tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. märtsil 2017. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks Veterinaar- ja Toiduametile, kelle ettepanekutega arvestati osaliselt.

Erialaorganisatsioonidest on tootlustusettevõtetes mahepõllumajanduslike koostisosade kasutamise kohta teabe esitamise nõuete ja mahepõllumajanduslike koostisosade kasutamisele viitava märgi väljatöötamisse kaasatud Mahepõllumajanduse Koostöökogu liikmeid ning tootlustajate esindajaid. Kokku on korraldatud kolm tootlustajate ümarlauda, neist viimane toimus 10.03.2016.

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile ja Sotsiaalministeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise infosüsteemi EIS kaudu.